

Oponentský posudek

na diplomovou práci Davida Kučerky

Československo a Svatý stolec – diplomatické vztahy do roku 1989

Ze samotného názvu práce je zřejmé, že práce je orientována více do oblasti historie mezinárodních vztahů, než mezinárodního práva. Práce zmiňuje na více místech otázky „diplomacie“ a nosným tématem je vlastně „diplomacie Svatého stolce“. Diplomant sám uvádí, že jeho snahou je „popsat vývoj diplomatických styků mezi Svatým stolcem a naší zemí od počátku naší státnosti až do roku 1989. Dalším vývojem se ani okrajově nezabývá. Zpracování tématu prozrazuje a autor to sám přiznává, že zpracování tématu bylo ovlivněno pohledem duchovního římsko-katolické církve. Práce je zajímavá, je psaná svěžím literárním stylem a přináší některé nové postřehy, pokud jde o „proměny“ ve vztazích mezi Československem a Svatým stolcem. Diplomant pojetí své práce rozšiřuje i o některé aspekty církevního práva, což může být zvláště přínosné a poučné pro laickou i odbornou ateistickou veřejnost. Podle subjektivního názoru diplomanta je „udržování diplomatických styků mezi naší zemí a Svatým stolcem významné z pohledu vnímání naší státnosti ostatními státy“ (s. 62). Tento názor se odráží i v dosud neratifikované smlouvě mezi ČR a Svatým stolcem, v níž obě strany vzájemně „uznávají“ svou mezinárodněprávní subjektivitu. Přitom je zcela zřejmé, že mezinárodněprávní subjektivitu České republiky nikdo nezpochybnuje a ani zpochybnit nemůže. Celkem oprávněně diplomant poukazuje na to, že „je u nás stále problematické vnímání Svatého stolce a postavení katolické církve“ (s. 62).

Diplomant se je stručně dotýká aktuálního problému církevního majetku (s. 18). Bylo by záslužné věnovat této problematice s ohledem na probíhající privatizaci větší pozornost. Zejména se jedná o různé kategorie církevního majetku, včetně finanční podpory historicky formovaných práv a majitelů panství k církevním objektům jimi zbudovaných, o „patronát“ státu a správu církevního majetku obecně. Pohled diplomanta na povahu církevního majetku je spíše okrajový. Přínosnou a užitečnou informací je kapitola věnovaná odluce státu a církve (s. 20) a přehled vývoje komplikovaných vztahů mezi státem a katolickou církví.

Komplikovanou otázkou je pro katolickou církev citlivá otázka „rehabilitace“ Jana Husa. Myslím, že vstřícný krok v tomto směru udělal právě papež Jan Pavel II. Postoj Československa a jeho dvou prezidentů (T. G. Masaryk, E. Beneš) ke katolické církvi byl značně kritický, což se projevilo i v oficiálních vztazích. Jen letmo je v práci občas zmíněna intervence představitelů Vatikánu do záležitostí státu. Poměrně příznivě diplomant líčí

kritický postoj papeže k sudetské krizi a Mnichovu 1938. Přitom úloha papeže Pia XI. je značně kontroverzní a Vatikán nezveřejnil dokumenty z toho období. Myslím, že i stát Izrael má značně kritický přístup k jednání papeže v této době. Podle práce papež „nabídl vlastní život za zachování míru“. Neříká však komu a za jakých okolností a necituje žádný pramen (s. 34 a násl.). Rovněž diplomatické styky Svatého stolce se Slovenským státem a protektorátem autor odůvodňuje „především důvody výhradně církevního rázu“ (s. 38-39), aniž by podrobněji analyzoval i politické konotace.

Práce diplomanta je, jak už bylo řečeno, do značné míry historická nebo historizující a zasahuje i do oblasti církevního práva (jmenování biskupů, delimitace diecézí – s. 12, 18). Pochopitelně autor věnuje pozornost vývoji vztahů mezi Svatým stolicem Československem po roce 1945 a zejména po roce 1948. Zmiňuje se o zestátnění školství (s. 48), poválečné pozemkové reformě (s. 49), přerušení vztahů s Vatikánem a jen několika řádky zmiňuje pád komunistického režimu (s. 59).

Diplomová práce Davida Kučerky je svým způsobem netradiční a informativně přínosná. Vzhledem k celkovému rozsahu práce nebylo zřejmě možné podrobněji rozebrat některé i dosud politicky citlivé otázky. Vzhledem k tomu, že práce byla předložena na katedře mezinárodního práva, musí oponent konstatovat, že autor prakticky pominul existující mezinárodněprávní literaturu k tématu (s výjimkou Slovníku veřejného práva) a cituje v podstatě literaturu historickou a mezinárodně politickou. Za zmínku stojí, že i sám oponent před časem v Právním rádci publikoval studii *Mezinárodněprávní subjektivita Svatého stolce (a Vatikánského městského státu) a Smlouva o úpravě vzájemných vztahů mezi Českou republikou*. Autor např. také nezmiňuje kritickou literaturu prof. Pavlíčka k dané problematice a již vůbec ne literaturu zahraniční.

Pro ústní obhajobu oponent navrhuje, aby diplomant objasnil zejména tyto otázky:

1. Pojem konkordátu a jeho vztah k Vídeňské Úmluvě o smluvním právu z roku 1969
2. Právní povaha „modus vivendi“ v soudobém mezinárodním právu
3. Mezinárodněprávní subjektivita Vatikánského městského státu a Svrchovaného řádu maltézských rytířů

K práci mám tyto další věcné konkrétní připomínky:

- I. Diplomant se nezabývá dostatečně mezinárodněprávní subjektivitou Vatikánského městského státu z hlediska mezinárodního práva a ani se nevěnuje vymezení pojmu „Vatikán“, který se běžně používá (viz autor s. 3).
- II. Diplomant by měl odůvodnit, proč je Svatý stolec „nejstarším subjektem mezinárodního práva (s. 1). Je subjektem „katolická církev“ (jako jediná církev) nebo

Svatý stolec? Proč nemají mezinárodněprávní subjektivitu jiné církve? Kdo jsou to „zmocnění veřejní zástupce Svatého stolce, udržující kontakty s ostatními státy“ (s. 1)? Katolická církev není přece stát. Papežský stát jako subjekt práva mezinárodního zanikl 1870.

- III. Mám pochybnosti, že „diplomacie a mezinárodní styky“ jsou nebo kdy byla synonyma. Prosím o důkaz. Kromě toho autor pomíjí pojem diplomacie jako institucionálního mechanismu (s. 2).
- IV. Bližší objasnění si zaslouží tvrzení, že Suverénní řád maltézských rytířů (má oficiální sídli v jedné z budov magistrátu v Římě) je součástí katolické církve (s. 2-3), kterou diplomant označuje za jeden subjekt mezinárodního práva. Česká republika má zastoupení jak u Svatého stolce, tak současně i Suverénního řádu maltézských rytířů a Republiky San Marino (Ambasciata della Repubblica Ceca presso la Santa Sede e Sovrano Ordine di Malta...).
- V. Vatikánský městský stát uzavřel řadu mezinárodních smluv a není tedy pravdivé tvrzení, že Vatikán nemá povahu státu (s. 3), vlastně mikrostátu. Je problematické tvrdit, že „Vatikán do jisté míry na suverenitě Svatého stolce participuje“ nebo, že jde o určitou formu „unie“ (s. 4). V soudobém mezinárodním právu lze již sotva vycházet ze suverenity papežů, císařů nebo králů. Diplomant by měl blíže vysvětlit vztah mezi vatikánským městským státem, který je „nástrojem Svatého stolce“ (s. 5). Není Svatý stolec zároveň jakousi vládou městského státu? Je Svatý stolec i subjektem vůči státům, které ho neuznávají?

Oponent doporučuje práci k ústní obhajobě

JUDr. Josef Mrázek DrSc.

Oponent